

P R E Z E N T Ă R I B I B L I O G R A F I C E

Preot dr. Ioan Dură, **File de istorie bisericească**, Editura Magic Print, Onești, 2018, 186 pp.

Recent, preotul prof. univ. dr. I. Dură a dat la lumină antologia prezentă, conținând studii, articole și mărturii publicate în anii 1983-1997. *Ab initio*, câteva note biografice. Sfinția Sa este dr. în Teologie a două universități (Atena și Louvain-Belgia). Ca și cleric misionar, dânsul este ctitorul a 18 parohii ortodoxe române în Țările de Jos și Belgia. Cel-de-Sus l-a ajutat, totuși, să elaboreze în timp și cărți și alte scrieri (detalii despre viață și operă, la Păr. acad. M. Păcurariu, *Dicționarul teologilor români*, ed.III, Sibiu 2014, sub voce).

Cartea de față are 2 părți, prima cuprinzând 17 secțiuni, cea de-a doua 10. În continuare vom prezenta pe cele mai semnificative. De interes, în primul rând, este materialul privind pe “Călugării sciți”, adică dobrogeni, descriși în lucrarea lui P. Gray, *Apărarea Calcedonului în Răsărit (451-533)*, editată la Leiden (Olanda), în 1979. Altă recenzie, critică de data aceasta, se referă la volumul lui S. Kadas despre Athos (Atena 1980), în care se relevă succinct și ajutorul financiar dat de români mănăstirilor aghiorite. Nu mai puțin importantă este omagierea voievodului Șerban Cantacuzino și a românilor, adusă de N. Glykis în prefața *Bibliei* eline de la Veneția, din 1687 (p. 40 și urm.). Pe istorici îndeosebi îi va

interesa și comentariul la *Notitiae Episcopatum Ecclesiae Constanti-nopolitanae*, editate de J. Darrouzès, oferind date despre mitropoliile din Țara Românească și Moldova.

La prima vedere, șochează oarecum faptul că o carte românească (tradusă din grecește), anume *Învățăături preste toate zilele*, și apărută la Câmpulung în 1642, a constituit tema unei teze doctorale, susținută la Amsterdam în 1985 de către W. Eeden (p. sqq.).

Alte pagini dedică Părintele autor Sfântului Teotim, episcopul Tomisului (Constanței de azi), pe urmă Bisericii ortodoxe din Letonia, Finlanda. Merită a fi lecturat și studiul închinat mănăstirilor și schiturilor românești, lovite de regimul roșu în perioada 1948-1989 (pp. 107-125). A se parcurge și “Pătımirea Bisericii ortodoxe române în cei 45 de ani de comunism”, et alia.

Néîndoielnic, tomul actual se citește cu viu interes fie de specialiști, fie de lectorii de rând, fiecare aflând într-însul informații prețioase legate de trecutul nostru ecleziastic, de epoca frământată a românilor dinainte de 1989, precum și date din alte zone creștine. Îl felicităm sincer pe Părintele Ioan Dură și pentru această frumoasă realizare, așteptând să-i apară și alte contribuții de aceeași valoare.

Preot prof. dr. Vasile V. Muntean

Arhimandrit Casian Rușeț, **Instanțele de judecată ale Patriarhiei Române în secolul al XX-lea – Studiu canonic**, Presa Universitară Clujeană, 2018, 437 pp.

O teză de doctorat ca cea de față reprezintă o încununare a activității de cercetare științifică de mai mulți ani, pe măsură să se înscrie ca o lucrare de referință în literatura de specialitate. În același timp, acest studiu canonic conferă autorului, Părintelui Arhimandrit Casian Rușeț, chezașia competenței depline în activitatea pe care o desfășoară în calitate de consilier la sectorul cultural; de coordonator al Oficiului Canonic-Juridic al Episcopiei Caransebeșului, și de lector universitar la catedra de Drept bisericesc în cadrul Facultății de Teologie.

Originalitatea și noutatea lucrării de față evidențiază strădania de a realiza o expunere privind disciplina bisericească în contextul unei analize comparative a evoluției instanțelor de judecată pe parcursul unui secol; iar dinamismul acesteia îl reprezintă cazuistica concretă abordată în studiile de caz. Iar pentru a împlini acest obiectiv, autorul a consultat fondurile arhivistice a trei eparhii din cuprinsul Patriarhiei Române.

Privind mai îndeaproape cuprinsul lucrării, reținem din **Introducere** elementele specifice acesteia, precum: importanța și actualitatea subiectului, obiectivele urmărite, metode de lucru

și perspectivele care urmează în desfășurarea expunerii.

Referitor la **cuprinsul** volumului reținem că acesta este structurat în patru capitole și se prezintă într-o coerență ideatică menită să evidențieze și să adâncească aspectul istoric, canonic și juridic al instanțelor de judecată ale Patriarhiei Române de-a lungul vremii, dar cu specială abordare în secolul al XX-lea, când ea s-a definit canonic-juridic în modernitate, cu deschidere spre noile reglementări din secolul al XXI-lea.

În detaliu:

În **capitolul I**, intitulat: „**Instanțele disciplinare în spațiul românesc până la Marea Unire din decembrie 1918**” (p. 21-157), autorul arată că necesitatea organizării canonice a instanțelor disciplinare s-a simțit dintru început, odată cu apariția păcatului în lume, care reprezintă o încălcare a ordinii lăsate de Dumnezeu în lume... Și astfel a apărut, cu timpul, și forma juridică în desfășurarea vieții bisericești, concretizată în instanțele de judecată a greșelilor celor chemați să-i conducă pe credincioși pe calea mântuirii...

Cât privește Biserica Ortodoxă Română, funcția judecătorească era exercitată la început de autoritatea episcopală. Clericii erau judecați de episcopi, iar cazurile mai grave de mitropoliți sau de sinod până în 1865, când a apărut Codul Civil al lui Cuza, când fărădelegile clericilor erau judecate, în Țările Române, de instanțele civile. Judecata se făcea după Pravile și după legiuirile canonice bisericești.

De la Legea Organică din 1865 și până la criza bisericească din 1909 se remarcă o evoluție a instanțelor de judecată bisericești, precum apariția Consistoriilor Eparhiale în 1872.

În Transilvania, la început se utilizau normele disciplinare ale ierarhiei sârbești, iar Statutul Organic al Mitropolitului Andrei Șaguna va deschide o nouă epocă bisericească și va deveni orientativ în legislația ce va urma...

În continuare, autorul analizează structura legilor bisericești după Marea Unire, ce culminează cu Legea și Statutul Bisericii Ortodoxe Române din 1925.

Capitolul II: „Instanțele de judecată în Patriarhia Română” (p. 157-225) analizează instanțele de judecată din Patriarhia Română între anii 1925-1948. Apariția primei Constituții în 1923 are ca urmare apariția primei legi a cultelor și implicit a primului Statut pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române din 1925; precum și a Regulamentului instanțelor disciplinare ale Patriarhiei Române din 1926. Autorul acordă, în continuare, spații largi (p. 169-204) analizei instanțelor disciplinare și de recurs în concordanță cu viziunea juridică modernă, cu precizarea că în această concordanță nu trebuie să vedem o denaturare sau o viciere a tezaurului de credință și de practică a Bisericii, ci o reformulare a fondului canonic corespunzător spiritului modern. De fapt, mai departe, într-un subcapitol, autorul vine cu precizări de fond, arătând modul de

interpretare a justiției bisericești în judecata divină (p. 204-217). „Toată dreptatea” (Matei 3,15) se îndeplinește numai dacă dreptatea se regăsește în iubirea lui Hristos, fiindcă menirea Bisericii nu este să pedepsească, ci să judece spre îndreptare și mântuire... „Chiar dacă regulamentele, prin natura lor tehnică au o preponderență militărească, Biserica este o comunitate a celor ce sunt legați între ei prin credință, lege dumnezeiască, ierarhie și Sfintele Taine, iar temelia de nezdruccinat este Iisus Hristos (I Corinteni 1,11). Dreptul bisericesc în aplicarea lui juridică nu-și poate permite să atenteze la știrbirea demnității umane, ci are responsabilitatea reclădirii memoriei pierdute” (p. 347).

Capitolul III: „Instanțele de judecată ale Bisericii Ortodoxe Române în perioada comunistă. Statutul Bisericii Ortodoxe Române din anul 1948” (p. 225-283).

Acest regulament este cel mai longeviv, funcționând peste 50 de ani. El „rămâne o emblemă a statorniciei Bisericii în anii cei mai grei ai secolului XX, și reprezintă o biruință a supraviețuirii vieții liturgice și sacramentale”.

Capitolul IV: „Schimbări și evoluții în legiurile bisericești cu privire la instanțele de judecată după 1989 (p. 283-339).

Statutul Bisericii Ortodoxe Române din 1990 prezintă o sumă de amendamente aduse celui din 1948. Și mai departe, prevederile Statutului Bisericii Ortodoxe Române din 2007 deschide noi perspective statutare și

reglementare ce își găsesc finalitatea în noul Regulament al Autorităților Canonice, Disciplinare și al Instanțelor de Judecată ale Bisericii Ortodoxe Române din 2015.

Concluziile studiului (p. 339-340) sintetizează întregul periplu parcurs, cu evidențierea principalelor aspecte ce se constituie ca elemente esențiale ale dezbaterii subiectului.

Anexele de la sfârșitul studiului (p. 373-437) întregesc valoarea lui documentară, iar **bibliografia**, bogată și de foarte bună calitate, dovedește o bună informare și orientare în literatura de specialitate și în problemele complexe pe care le ridică subiectul tratat.

Forma de expunere este adecvată lucrărilor științifice, tratând problemele la un nivel superior, dovedind capacitate de analiză și sinteză în dezbaterii variatelor aspecte ale dreptului bisericesc, precum și echilibru în problemele controversate, încât putem conchide că prin perspectiva nouă în care abordează tema, prin calitățile deosebite de fond și de formă de expunere, prin bogăția ideilor și implicațiilor pe care le sugerează, ca și prin metoda riguroasă de studiu, lucrarea Părintelui Arhimandrit Casian Rușeș se înscrie ca o contribuție importantă în domeniu.

Constantin-Tufan Stan, **Banat. Miscellanea musicologica**, Editura Eurostampa, Timișoara 2018, 472 pp.

Prolificul autor al acestei cărți este dr. în muzicologie și profesor de muzică în municipiul Lugoj, având foarte multe și valoroase volume publicate. Actualul volum este dedicat celor ce au împlinit Marea Unire acum 100 de ani. Este structurat în nu puține secțiuni: *Politicieni de altădată* (Eftimie Murgu, Emanuil Gojdu, Alexandru și Eugen Mocioni, Coriolan Brediceanu et alii), *Folcloriști lugoieni* (Ștefan Perianu, nu singurul), *Simboluri identitare* (Ioan Vidu, Nicolae Ursu și alții), *Reverberații francofone la Lugoj* (generalul Henri Berthelot, Felician Brânzeu, bunăoară), *File din istoria teatrului lugojean*, *Zeno Vancea*, *Laurian Nicorescu*, *Varia* (spre pildă: Nicolae Titulescu – primul Cetățean de onoare al orașului Lugoj, Mihai Eminescu – omagiul lugojenilor de-a lungul timpului, Aura Twarowska – vocea de aur a orașului muzicii) etc. O bibliografie copioasă e cuprinsă în pp. 437-443, urmată de un Indice de nume, instrument de lucru foarte util lectorilor. Lucrarea de față, scrisă cu har, se lecturează cu deosebit interes nu doar de iubitorii muzicii autentice, ci și de orice cititor dornic să cunoască mai multe date din istoria și spiritualitatea Banatului.

Constantin-Tufan Stan, **George Enescu. Consonanțe bănățene**, Editura Eurostampa, Timișoara 2018, 304 pp.

E vorba de ediția a doua revăzută și completată, cuprinzând cronici, evocări, interviuri, omagii și mărturii.

Cartea are următoarea structură: George Enescu la Lugoj, G. Enescu la Timișoara, Bănățeni laureați ai Premiului național de compoziție "George Enescu", Festivalul internațional "George Enescu", Enescu și "spațiul mioritic" bănățean, Zilele "George Enescu" la Lugoj, capitole urmate de recenzii, iconografie și de un indice onomastic.

Închei cu cuvintele prefațatorului, Dl Prof. Simion Dănilă: "În neostoita și nobila aspirație a profesorului Constantin-Tufan Stan de a-l elogia periodic și a-l pune în adevărata sa lumină și altitudine umană pe marele nostru virtuoz și compozitor, cartea de față nu este o simplă reeditare a lucrării *George Enescu în Banat*, din 2009, ci o ediție realmente revizuită în structura și conținutul ei mult îmbogățit cu alte documente și noi date culese asiduu din arhive, biblioteci și presa multilingvă a timpului cu privire la strânsele relații întreținute de neprețuitul prieten al Banatului cu melomanii de aici".

Preot prof. dr. Vasile V. Muntean

Preot lect. dr. Adrian Covan, Preot lect. dr. Marius Florescu, **1993-2018. Un sfert de veac de învățământ teologic ortodox superior la Timișoara. Părintele conf. dr. Nicolae Morar – patru decenii de activitate și 65 de ani de viață**, Editura Astra Museum, Editura Partoș, 2018, 364 pp.

În anul mântuirii 2018 se împlinesc 25 de ani de când la Universitatea de Vest din Timișoara funcționează o secție de Teologie ortodoxă. Având în vedere mutarea pentru o vreme a Academiei teologice de la Oradea, la Timișoara, în perioada postbelică, s-ar putea spune, fără a greși, că Teologia de factură academică nu a fost străină orașului de pe Bega.

Relându-se firul studiilor academice în cadrul Facultății de Litere, Filozofie și Istorie, așa cum se numea la început, s-a creat un frumos și deosebit de rodnic parteneriat între această instituție și Arhiepiscopia Timișoarei (la momentul înființării secției, era încă Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului).

Au trecut 25 de ani de existență a secției de Teologie, cu profilurile Pastorală, Litere (Didactică) și Istorie, dintre care astăzi mai funcționează doar primul. Au trecut nu mai puțin de 22 de generații de studenți și studențe, care cu binecuvântarea ierarhilor de ieri și de astăzi, au pornit la drum prin lume pentru a deveni „lumină a lumii și sare a pământului” (Matei 5, 13-16).

Tot în acest an, părintele conf. dr. Nicolae Morar, șeful catedrei de Teologie ortodoxă, fost prodecan al Facultății, împlinește vârsta de 65 de ani, dintre care 40 de ani în slujba învățământului teologic ortodox, la Caransebeș și apoi la Timișoara.

Conducerea de astăzi a Mitropoliei Banatului, personal Înaltpreasfințitul Mitropolit Ioan, împreună cu cadrele didactice din cadrul secției de Teologie ortodoxă au gândit editarea unui volum care să reunească mesaje, studii, articole și gânduri legate de aniversarea Teologiei timișorene și de aniversările personale ale părintelui profesor Morar.

Așa s-a născut acest volum care a fost coordonat de părintele lect. dr. Adrian Covan împreună cu subsemnatul. Volumul este însoțit de un cuvânt de binecuvântare al Mitropolitului Banatului și cuprinde materiale din partea rectorului Universității de Vest, domnul prof. dr. Marilen Pirtea, din partea decanului Facultății de Litere, Istorie și Teologie, doamna conf. dr. Dana Percec, din partea ierarhilor din Mitropolia Banatului, personalului de conducere de la Centrul eparhial din Timișoara și de la cele două protopopiate, foștilor decani și colegi de la Universitatea de Vest, colegilor profesori de la Facultăți de Teologie din țară, colegilor de la secția de Teologie din Timișoara, actualilor și foștilor studenți, ș.a.m.d.

Volumul totalizează 45 de texte semnate de cei enumerați mai sus, având în plus o descriere a componenței cadrelor didactice din secție și o

fișă biobibliografică a părintelui sărbătorit. În această fișă ar fi trebuit menționată și distincția *Ordinul Sfântul Ioan Gură de Aur* pe care l-a primit din partea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, prin mijlocirea Înaltpreasfințitului Mitropolit Ioan, în luna septembrie a acestui an, pe când volumul era încredințat deja la tipar.

Studiile sunt pe teme diverse, unele surprind problematici de interdisciplinaritate și aproape toate sunt publicate în premieră, ceea ce sporește valoarea științifică a acestui volum colectiv omagial.

Volumul rămâne o mărturie de la popasul aniversar de la 25 de ani ai secției de Teologie ortodoxă, zisă și Facultatea de Teologie din Timișoara. Pentru că unul dintre studii enumeră efectiv absolvenții de la prima promoție până la cea din anul 2017 (având în vedere că în martie 2018 s-a încheiat predarea volumului spre publicare), am fi vrut ca fiecare promoție să fie însoțită și de o fotografie de grup de la absolvire. La momentul scrierii acestei prezentări bibliografice se lucrează la colectarea fotografiilor, în special de la absolvenți, neexistând până acum o bază de date anume.

La final, dorim părintelui conf. dr. Nicolae Morar și pe această cale, să aibă parte de mult ajutor de la Dumnezeu și bogate împliniri și pe mai departe!

Preot lect. dr. Marius Florescu

Prot. dr. Ioan Bude, **Temeiuri biblice nou testamentare cu privier la oficierea Sfintelor Taine și Ierurgii bisericești, vol. III, Taina Pocăinței (Spovedania)**, Ed. Învierea și Eurobit, Timișoara, 2018, 157 pp.

Dintre Sfintele Taine, Spovedania este, se pare, cea mai des întâlnită în viața credincioșilor. Prin intermediul ei sufletul se despovărează de balastul păcatelor și își consolidează temelia urcușului duhovnicesc. Răul rămâne parcă undeva în urma noastră și, pentru moment, nutrim convingerea că vom putea fi mai fermi în lupta cu el. Iată unul dintre motivele ce ne îndrătuiesc să afirmăm că, cel de al treilea volum, Taina pocăinței (Spovedania), semnat de Prot. Dr. Ioan Bude, parte dintr-o serie grupată sub titlul : Temeiuri biblice nou testamentare cu privire la oficierea Sfintelor Taine și Ierurgii Bisericești, este de o remarcabilă importanță, util atât preoților, profesorilor de Religie ori studenților cuprinși în învățământul teologic, cât și tuturor credincioșilor doritori să înțeleagă pe ce se sprijină această practică transmisă de însuși Domnul nostru Iisus Hristos Sfinților Apostoli, iar prin aceștia, preoților. „Luați Duh Sfânt; căroră veți ierta păcatele, vor fi iertate și căroră le veți ține, vor fi ținute. Volumul urmărește ca, „într-o manieră directă, simplă și clară, fără a-și propune abordări tematice de înaltă teologie biblică, dar printr-o riguroasă selecție de texte minimal comentate, să aducă din nou Adevărul Sfintelor Taine în fața cititorilor oricine ar fi ei sau- de ce nu?- să-i

conducă pe cititori în fața Adevărului Care și ieri și azi și în veac este același „(p. 5-6) În spiritul acestei afirmații desprinsă din Epistola către evrei a Sfântului Apostol Pavel, părintele Ioan Bude purcede la identificarea prezenței Mântuitorului nostru Iisus Hristos în toate Sfintele Taine ale Bisericii, în cazul de față poposind desigur asupra Spovedaniei.

La o lectură atentă, cartea dă impresia că este construită urmând o schemă a cercurilor concentrice. La început autorul realizează o expunere generală a ideilor cărții, am putea spune, o prezentare a nucleului ei, pentru ca apoi aria explicațiilor să se lărgească treptat, problematica fiind sprijinită mereu cu citate adecvat alese, susținută de explicații excelând prin claritate și inteligență. Suportul acestora este reprezentat, desigur, de Sfânta Scriptură. Gradual arealul problematicii se lărgește, iar cartea ne conduce la identificarea surselor Sfintei Taine a Spovedaniei în Evangheliile, urmate de Epistolele Pauline, de Epistolele Sobornicești și de Apocalipsă.

Este greu să rezumi în câteva rânduri un material atât de dens și de important pentru orice credincios. Mă voi opri deci, doar asupra câtorva aspecte. De pildă bipolaritatea *Pocăinței* care poate fi *virtute și Taină*. „Ca virtute , ea rezidă în conștiința dintotdeauna a păcătoșeniei de sine sau a vinovăției fiecărui om“. (p.11). Exemplele în acest caz sunt luate din Vechiul Testament (Adam, Frații lui Iosif, regele David, iar pe o scară

superioară, ninivitenii muștrați de Profetul Iona și regele iudeu Manase robii în Babilon. Pocăința ca Taină, urmată de iertare și dezlegare este cea care „îl împacă pe omul păcătos cu propria-i conștiință, dar și cu Dumnezeu și cu ceilalți semeni...” (p.13-14). Pocăința este urmată de iertare, dar, ne avertizează autorul, aceasta nu se petrece în mod automat. Între pocăință și iertare intervine condiția reciprocei iertări. Iertarea din partea lui Dumnezeu are loc atunci când și noi, la rândul nostru acordăm iertare celui ce ne-a greșit, însă nu oricum, ci din toată inima așa încât să fie o expresie a iubirii aproapelui. Și iată-ne ajunși dinaintea celei mai mari legi a creștinismului, iubirea. Părintele Ioan Bude ne avertizează : „...este cea mai mare și mai sfântă Lege a tuturor legilor din cer și de pe pământ. Ea este condiția esențială de îndeplinit spre a deveni Fiii Tatălui nostru Cel din ceruri (Matei 5, 44-48). Iar ingredientul de bază al iubirii nu este altul decât iertarea.” (p.34).

Prin natura ei, o recenzie nu poate surprinde toate aspectele acestei problematice ce se dovedește mai vastă decât ne închipuim, atunci când încercăm să o aprofundăm. Ea este doar o invitație la lectură.

Aquilina Birăescu